

1.3. Criteris per identificar una escola amb drets

En l'apartat anterior hem realitzat una reflexió de les diferents dimensions en què s'haurien de materialitzar els drets dels infants dins de l'escola i ja hem vist que afecten el "què" (continguts i competències que s'han d'ensenyar) i el "com" (procediments, valors, dinàmiques relacionals que guien l'activitat quotidiana al centre).

De la interacció d'aquestes dimensions, a continuació en concretarem 7 criteris¹ que UNICEF Comitè Catalunya va definir per tal de poder analitzar en quin grau un determinat centre educatiu intervé de manera respectuosa amb els drets de la infància.

Per facilitar la vessant pràctica i la seva aplicació, aquests criteris es defineixen mitjançant un seguit d'indicadors observables que serveixen d'exemple per incorporar la perspectiva de drets en l'anàlisi i reflexió entorn de la concreció dels drets dels infants en l'acció educativa de l'escola.

CRITERI 1. La Convenció sobre els Drets de l'Infant és el marc de referència que guia la gestió a l'escola

Afecta la visió i la missió de l'escola i l'enfocament de tots els documents institucionals, així com la gestió que realitza l'equip directiu per vetllar per una escola amb drets i promocionar-la.

Indicadors

- El Projecte Educatiu de Centre recull en la redacció de la seva visió i missió els valors que es desprenen de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
Per exemple: la visió de l'escola és assegurar el desenvolupament integral dels alumnes, respectant i promovent els seus drets.
- El Projecte Curricular de Centre recull, en els programes i en les orientacions metodològiques, el contingut de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
Per exemple: la prioritització en totes les àrees de les metodologies participatives i vivencials en què l'alumnat sigui protagonista dels seus aprenentatges.
- El Reglament de Règim Intern recull unes normes de convivència i unes sancions que respecten la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
Exemple: eliminació de les expulsions.
- L'equip directiu coneix el contingut de la Convenció sobre els Drets de l'Infant. L'equip directiu elabora i aplica la planificació estratègica del centre educatiu tenint en compte l'assoliment de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
- L'equip directiu vetlla perquè s'apliqui el que es recull en els diferents documents institucionals en relació amb la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
Exemple: revisions periòdiques de les programacions i les classes, per assegurar que s'ensenyen els continguts establerts, amb la metodologia més adequada
- L'equip directiu promou l'aplicació de la Convenció sobre els Drets de l'Infant en el centre educatiu i en l'entorn.
Exemple: intercanvis d'experiències sobre metodologies o programes que promouen els drets dels infants amb altres centres educatius.
- Les aules s'organitzen i es doten dels recursos necessaris per proporcionar benestar a l'alumnat i fomentar el seu desenvolupament.
Exemple: disposar d'aules espaioses, amb llum natural i la temperatura adequada.
- L'equip directiu trasllada convenientment els principis d'una escola amb drets a tot el professorat i personal administratiu i de suport del centre.
Per exemple: les normes de comportament del personal del centre estan documentades, es comuniquen formalment i se'n revisa periòdicament el compliment.

1 OLIVER, Q. (coord.): Informe. Currículum i drets de la infància. Una escola amb drets. Barcelona, UNICEF Comitè Catalunya, 2012 (actualització setembre 2016).

CRITERI 2. El procés educatiu està centrat en l'infant i n'estimula l'aprenentatge i la participació.

La perspectiva de drets en l'educació implica el reconeixement que els infants són ciutadans plens (i no adults en formació) amb dret a pronunciar-se i incidir en tot allò que els afecta. La Convenció és transversal i punt de referència per a l'aula, per a l'aprenentatge i per a la vida de l'infant.

Indicadors

- El professorat s'organitza per equips docents (professorat que atén el mateix grup d'alumnes) per poder donar un adequat seguiment i atenció a l'alumnat.
 - Exemple: el professorat coordina les tasques que encarrega a l'alumnat, fora de l'horari lectiu, per assegurar el temps de descans i esbarjo dels infants.
 - Existeix un sistema de tutoria que permet donar una atenció personalitzada a l'alumnat en relació amb la seva orientació acadèmica, personal i professional.
 - Existeix una personalització del currículum per a cada alumne/a, en funció de les seves capacitats.
 - S'apliquen metodologies i s'utilitzen recursos didàctics variats per adequar-se als diversos estils d'aprenentatge de l'alumnat.
 - Es preveu una organització social de les aules que permeti atendre la diversitat de l'alumnat.
 - Exemple: en ocasions, organitzar l'aula en equips homogenis per nivells, i d'altres, en equips heterogenis per afavorir l'aprenentatge entre iguals.
 - L'avaluació dels aprenentatges té en compte el progrés seguit per cada alumne/a amb relació a les seves capacitats.
 - Els informes d'avaluació tenen en compte la valoració criterial de l'alumnat, de manera que reflecteixen els avenços i dificultats en el procés d'aprenentatge i els objectius assolits en relació amb el punt de partida.
 - Es preveu la participació de l'alumnat en la presa de decisions en relació amb l'organització i funcionament del centre educatiu.
 - Exemple: participació democràtica de l'alumnat en les assemblees de classe i en el Consell Escolar, en què els resultats siguin vinculants.
 - Es faciliten espais i moments perquè l'alumnat es pugui reunir.
-
- Es programen i apliquen activitats motivadores en les quals l'alumnat pugui participar activament i expressar la seva opinió, desitjos, dubtes, etc.
 - Exemple: instàncies de consulta sobre els temes que interessin a l'alumnat.
 - Exemple: debats, treballs en grup o elaboració de projectes.
 - Es preveu l'accés a diferents fonts i mitjans d'informació i comunicació per consultar i difondre informació lliurement.
 - Exemple: redactar el diari de l'escola, llegir diversos diaris amb línies editorials diferenciades, disposar d'una biblioteca amb un fons ampli i variat.
 - Es proporcionen els ajuts necessaris (de professors i companys) per a l'aprenentatge de tots els alumnes.
 - Exemple: tutoria entre iguals.
 - Es duen a terme activitats per fomentar la metacognició que permeten a l'alumnat conèixer com i què ha après.
 - Exemple: elaboració d'una carpeta personal que reculli el procés i els resultats de l'aprenentatge.

CRITERI 3. Tots els nens i nenes reben un tracte just i digne, exempt de qualsevol tipus de violència, abús o explotació, independentment de la seva cultura, religió, origen, sexe, capacitats o circumstàncies familiars.

S'implementen estratègies per al desenvolupament d'habilitats per a la vida, de comunicació i de resolució de conflictes.

Indicadors

- El professorat actua en coherència amb els valors que es desprenen de la Convenció sobre els Drets del'Infant.
 - Exemple: eliminació dels càstigs físics i denigrants.
 - Exemple: eliminació de les avaluacions públiques amb comparacions entre l'alumnat per no malmetre l'autoestima dels menys avantatjats.
- El centre educatiu promou la inclusió de tot l'alumnat, per a la qual cosa dota dels recursos i les estratègies adients perquè tots se sentin integrats.
 - Exemple: presència d'alumnat amb discapacitat a les aules ordinàries.
 - Exemple: eliminació de les repeticions.
- El centre educatiu i el professorat respecten les diferents opinions, pensaments, ètnies i creences religioses de l'alumnat.
 - Per exemple: en els materials que s'utilitzen i les activitats que es proposen, es presenten realitats culturals, ètniques i religioses diverses.
- Els alumnes es respecten entre ells i conviuen en harmonia.
 - Per exemple: constituir els grups de treball heterogenis, per tal que l'alumnat hagi d'aprendre a relacionar-se i treballar amb tots els companys.
- S'apliquen processos de mediació, amb agents externs o entre iguals, per facilitar la resolució de conflictes i evitar les possibles actituds violentes i discriminatòries.
- El centre té establerts protocols per a la detecció i seguiment d'actituds violentes o abusives envers l'alumnat.
- Es potencia el desenvolupament de la intel·ligència emocional en l'alumnat (empatia, assertivitat, autoestima, etc.) per assegurar relacions socials satisfactòries.
 - Exemple: role-playings sobre situacions de conflicte interpersonal.

CRITERI 4. El personal de suport del centre coneix la Convenció i promou una cultura escolar basada en el respecte dels drets humans de l'infant.

L'entorn d'aprenentatge és un espai en el qual tant adults com infants se senten respectats, actuen responsablement i propicien un clima d'inclusió i respecte. Els adults tenen comportaments i actituds respectuoses dels drets i els infants tenen l'oportunitat d'aprendre i viure els seus drets i responsabilitats.

Indicadors

- Les normes de comportament en els diversos espais del centre (patis, menjador, activitats extraescolars, secretaria, etc.) respecten i promouen els drets dels infants.
 - Per exemple: fomentar que al pati es pugui jugar respectant les preferències de tot l'alumnat.
- Es preveuen activitats de centre, amb la participació del personal de suport, professors, alumnat i famílies, que fomenten els drets dels infants.
 - Exemple: esmorzars saludables, reciclatge de residus, reducció de consum energètic, jornades esportives, xerrades per conèixer els perills de les drogues o sobre planificació familiar i mesures de protecció d'ETS, etc.
- Existeix al centre un pla per al desenvolupament de l'autonomia i l'atribució de responsabilitats en la gestió de l'escola per part de l'alumnat.
 - Per exemple: l'alumnat té responsabilitats associades amb tasques administratives a la secretaria, al menjador, de manteniment i neteja, etc.

CRITERI 5. El professorat coneix i té interioritzat el contingut de la Convenció sobre els Drets de l'Infant com a part de la seva pràctica professional i de l'administració del centre.

Està preparat per ensenyar els drets en la seva tasca instructiva a l'aula i per garantir-ne l'exercici a l'escola i a fora. Avalua les seves pròpies pràctiques i actituds, impulsa programes justos i equitatius i denuncia les possibles violacions dels drets.

Indicadors

- El professorat es comporta respectant els valors que es desprenen de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
- Per exemple: els docents han de tenir en compte les aportacions dels alumnes, han de tractar-los amb respecte, etc.
- El professorat rep la formació adient per tenir un coneixement suficient del contingut de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
- El professorat rep la formació i ajudes adients per comportar-se i aplicar estratègies metodològiques que respectin la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
- Per exemple: suport i acompanyament als docents, per part de professors experimentats, per aplicar a l'aula metodologies actives i participatives.
- El professorat és avaluat en funció de si la seva pràctica educativa es correspon amb les directrius de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
- Per exemple: el perfil professional dels docents ha de contenir coneixements, comportaments i actituds que estiguin en coherència amb els drets de l'infant.
- El professorat reflexiona conjuntament i aplica mesures correctores pel que fa a la coherència de la seva pràctica educativa en relació amb la Convenció dels Drets dels Infants.
- Per exemple: periòdicament els docents revisen si les pràctiques educatives aplicades i el seu comportament han respectat els articles de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.

CRITERI 6. Els infants i adolescents coneixen, entenen i exerceixen els drets i les responsabilitats que els reconeix la Convenció.

S'han donat oportunitats d'aprenentatge significatives per conèixer els drets dels infants i també existeixen oportunitats reals de posar-los en pràctica en el dia a dia de l'escola.

Indicadors

- En el currículum educatiu es recull com a objectiu d'aprenentatge el coneixement de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
- En el currículum educatiu es recullen continguts d'aprenentatge relacionats amb els articles de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
- Al llarg de les unitats didàctiques, existeixen activitats relacionades amb l'ensenyament-aprenentatge de la Convenció sobre els Drets de l'Infant i dels continguts relacionats amb els articles que la conformen.
- Per exemple: es penjen cartells a la classe que recordin el contingut dels articles de la Convenció sobre els Drets de l'Infant.
- S'organitzen els continguts d'aprenentatge en funció de situacions reals que presenten diversos conflictes socials i permeten a l'alumnat assumir els valors que es desprenen de la Convenció.
- Per exemple: desenvolupar projectes relacionats amb el medi ambient, la salut, la discriminació, la pobresa, etc.

Indicadors	• L'alumnat respecta i promou les normes de convivència i de comportament que respecten la Convenció sobre els Drets de l'Infant. - Per exemple: respecta i promou la llibertat d'expressió, la diversitat de creences, etc. • Es duen a terme projectes solidaris que permeten que l'alumnat presti un servei a la comunitat local o global. - Exemple: activitats d'aprenentatge-servei en què es treballen continguts del currículum a la vegada que es dona un servei a la comunitat (elaboració de programes de ràdio, organització de campanyes solidàries, visita a gent gran, etc.) • S'organitzen activitats que permeten que l'alumnat participi en manifestacions artístiques, culturals, esportives i lúdiques del seu entorn. - Per exemple: assistència als concerts que es fan al barri, participació en certàmens de pintura, etc. • L'alumnat avalua la pràctica educativa dels docents i la gestió del centre escolar per donar la seva opinió, prenent com a referència la Convenció sobre els Drets de l'Infant. - Per exemple: anualment els alumnes complimenten un qüestionari sobre la seva satisfacció amb la gestió del centre educatiu i l'actuació docent, amb indicadors relacionats amb els drets dels infants.

CRITERI 7. Les famílies coneixen, entenen i promouen el respecte dels drets de l'infant.

Contribueixen a garantir el compliment dels drets més enllà de l'àmbit escolar i les condicions per al millor desenvolupament de l'infant.

Indicadors	• Es promou la participació de les famílies, per mitjà de l'AMPA, en activitats de l'escola per implicar-los i ajudar-los en l'educació dels seus fills i filles, alineada amb el respecte pels drets dels infants. - Exemple: demanar la participació dels pares en la coordinació d'activitats extraescolars, excursions, etc. en què es treballaran valors relacionats amb els articles de la Convenció. • Es mantenen reunions i comunicacions periòdiques amb les famílies dels alumnes per compartir informació i orientar la millora dels processos d'aprenentatge. - Exemple: definir un mitjà de comunicació, que pot ser a través de la plataforma digital de l'escola, per intercanviar dubtes, impressions i observacions sobre l'alumnat. • S'informa a les famílies del contingut de la Convenció sobre els Drets de l'Infant i es construeixen conjuntament estratègies educatives per complir amb les seves directrius.